

В. І. Проскураков

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра дизайну архітектурного середовища

НА ШЛЯХУ ДО АРХІТЕКТУРНОЇ ОСВІТИ І ПРОФЕСІЇ МАЙБУТНЬОГО. КАФЕДРИ ДИЗАЙНУ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА 15 РОКІВ – ЗАМІСТЬ ЗВІТУ

© Проскураков В. І., 2018

Висвітлено феномен кафедри дизайну архітектурного середовища Інституту архітектури Національного університету “Львівська політехніка” у її концептуальному, творчому і часовому розвитку на шляху до архітектурної освіти і професії майбутнього.

Ключові слова: феномен, діяльність, концептуальний, творчий часовий розвиток; архітектурна освіта і професія майбутнього.

На початку ХХІ ст. реально закінчився так званий “найновіший період” у розвитку світової архітектури і містобудування, зникла монополія на архітектурні ідеї “піонерів” сучасної архітектури, апологетів сучасного архітектурного руху, вичерпались принципи і правила інтернаціонального стилю, які ще донедавна здавалися абсолютно надійними з погляду засад архітектурної діяльності. А найважливіше для України те, що в незалежній країні не продовжують розвиватись доктрина і концепція радянської архітектури, підвалинами якої була жорстка архітектурна типологія будівель і споруд і на рівні ідеологічних категорій, і на найпримітивнішому, вульгарному функціонально-типологічному рівні. Інакше кажучи, зникли орієнтири, на прикладі яких всі останні десятиліття у вигляді ремейків із об’єктів “сучасної” західної та “сучасної” радянської архітектури створювалася “регіональна”, “провінційна” або “столична” архітектура, та творча, емоційна та інтелектуальна підтримка архітектурних цехів національних шкіл. Якщо архітектори-практики врешті-решт перетворилися на архітекторів приватних, архітекторів-менеджерів, консультантів, а творчі спілки та академії сховалися за далекоперспективними програмами (на 2020 і подальші роки), то архітектурні школи – інститути, факультети, кафедри і відділення та різноманітні НДІ так і не вирішили, що вибрати істинним концептуальним каркасом української архітектури майбутнього.

До того ж, на жаль, архітектурне середовище, яке серед усіх інших видів мистецтва – живопису, скульптури, поезії, музики, що утворюють духовний світ людини, є і фізичною складовою цього світу, не може очікувати, поки вчені розроблять його критерії та засади в постійно змінюваних умовах і вимогах цього світу. Це означає, що найважливіше питання архітектури сьогодення полягає у тому, чи зможуть наші сучасники-архітектори і надалі виконувати функцію творців архітектурних форм і якщо так, то як саме.

Більшість сучасних майстрів архітектури в Україні, для яких архітектурна діяльність закон, вважають, що архітектура (все, що тепер проектується і будується) повинна, безперечно, відповідати усьому тому, що отримало узагальнену назву “наш час”.

З іншого боку, є люди, що засуджують тотальні “оновлення”, радикалізм формальних архітектурних рішень, протестуючи проти реформування творцями-радикалами середовища, що оточує українців. Вони сприймають радикальне проектування як своєрідний відірваний елітаризм, головне завдання якого – контролювати середовище. Натомість ці, другі, підтримують ілюзію ідеї саморозбудови середовища, потребують участі громадськості в архітектурній діяльності, надання населенню права визначати власне середовище. Тобто ці другі сприймають архітектора як виразника колективних ідей спільноти міщан. Є також треті (й молоді, й зрілі) – далеко не радикально, чи консервативно, налаштовані, переконані, що участь громадськості, як і радикальне проектування в історично сформованому середовищі, призведе до естетичного і просторово-предметного хаосу, до цілого періоду середовищно-просторової невизначеності.

Отже, перед нами – тими, хто відповідає за вишкіл архітекторів майбутнього, хто за вимогою фаху обізнаний з вченнями «піонерів», «великих майстрів», «модельєрів інтерстилю», «генераторів ідей соцреалізму», постала вимога взяти на себе моральну відповідальність за все українське середовище, архітектурне зокрема. А це потребує великої відваги.

Перше, до чого ми дійшли у львівській архітектурній школі, – те, що вирішення проблеми ставлення до середовища повинно бути тотальним, і ніякими поодинокими досягненнями в будь-якому визначеному напрямі чи стилі (яким би вдалим цей стиль не був), чи в сучасних формах, функціях, видах, типах архітектурного мистецтва, успіху не досягти. А тому варто сформувати такі засади архітектурної освіти, завдяки яким можна було б визначитися із концептуальними засадами самої професії, які сповідують викладачі школи і до яких навертають своїх учнів.

Умови для цього склалися у другій половині 2003 р., коли в Інституті архітектури Національного університету «Львівська політехніка» створено кафедру дизайну архітектурного середовища (ДАС).

Формування мети статті

Висвітлити діяльність кафедри дизайну архітектурного середовища Львівської політехніки в архітектурно-освітньому, архітектурно-професійному і часовому розвитку від минулого в майбутнє.

Виклад основного матеріалу

Кафедра ДАС у найстаршій архітектурній школі в незалежній Україні – Інституті архітектури Національного університету «Львівська політехніка» утворена далеко не першою, а значно пізніше, аніж в архітектурних школах Києва, Харкова, Полтави та Дніпропетровська. Хоча як спеціальність дизайн архітектурного середовища культивували в нашій школі вже декілька років.

Відкриття кафедри – підготовка установчих та акредитаційних документів, ознайомлення із досвідом діяльності подібних кафедр в університетах Києва, Харкова, Дніпропетровська, Полтави, Відня показало, що не тільки навчальні площі, технічна, технологічна, комунікаційна забезпеченість навчального процесу, кількісний склад викладацького та навчально-допоміжного персоналу відіграють визначальну роль в освітньому процесі архітекторів-дизайнерів.

Головним рушієм розвитку професії архітектора-дизайнера в нашій архітектурній школі є і завжди залишається не тільки те, що всі ці школи об'єднує: спільна назва професії, затверджені міністерством спеціальності, програми, навчальні плани, спільні акції, лекції, дисципліни, але й те, що прийнято називати освітньою традицією архітектурної школи, серед складових якої історичний досвід, загальна культура та рівень освіти педагогічного колективу загалом, спеціалізація кожного науковця-освітняка, спадкоємний розвиток принципів складових навчальної методики школи з урахуванням найкращого зі світового досвіду, унікальний творчий простір тощо.

Тому в мене давно визріла ідея створити в Інституті архітектури кафедру, що відрізнятиметься деякими рисами від таких кафедр у інших українських школах, тобто кафедру із певною специфікою викладання, організації навчання, метою.

Ідея виникла не тому, що ми у Львові якимось по-іншому сприймаємо і бачимо професію архітектора-дизайнера, чи тому, що наша школа прокладає власний абсолютно унікальний шлях в цій освітній галузі. Зовсім ні. Навіть попри те, що першими архітекторами-дизайнерами у Львівській політехніці можна назвати її ректора – архітектора Ю. Захарієвича, який спроектував і збудував головний корпус у 1877 р., а потім розробив для нього не тільки архітектурні оздоби і прикраси, але також системи освітлення, опалення, вентиляції, меблі, чи професора І. Левинського, що побудував цілу інфраструктуру підприємств із виготовлення будь-якої складової архітектурного середовища в 1810–1919 рр. своєрідного протобаугауза, – потреби і відмінності зумовлені іншими причинами. Вони спричинені тим, що з інституту, покликано випускати архітекторів-проектувальників, де термін «проектувальник» (*designer*) визначає концепцію усїєї галузі професії – від художника до технолога та від матеріалознавця до світлотехніка і фізика, останніми десятиліттями почали часто виходити архітектори – «діячі», «організатори», «науковці» (безперечно, не всі), котрі, на мій погляд, у

межах завдань пострадянської архітектурної освіти не мають як найвищого фундаментального рівня архітектурної освіти, так і глибини спеціальної освіти, які набуваються тільки заходами і методами спеціальної системи підготовки.

До такого висновку я дійшов ще тоді, коли вів, час від часу, архітектурно-театральний факультатив у межах типового освітнього курсового та дипломного проектування, розмірковуючи, як вчити студента, щоби він водночас опанував фах архітектора, технолога, сценографа і декоратора сцени, і врешті-решт переконався, що сумістити професії архітектора й архітектора-дизайнера надзвичайно складно, тому що на архітектурне середовище вони дивляться під різними кутами зору.

Архітектор-дизайнер повинен оволодіти професійними навичками, які б давали йому змогу бути беззаперечним ідейним натхненником, лідером, керівником не тільки архітектурно-проектного, але й архітектурно-технологічного процесу, що потребує не тільки загальноосвітніх знань, але і спеціальних у певних галузях, що гарантує йому можливість контролювати процес від перших пошукових ескізів до реалізації задуму в натурі.

Відповідно до такого бачення завдання цієї професії, ми – керівництво Інституту архітектури – почали створювати спеціальну методiku навчання і виховання саме архітекторів-дизайнерів.

Сформований викладацький колектив фактично було затверджено наприкінці 2003 р. До педагогів, що працювали в Інституті архітектури за спеціальністю «Дизайн архітектурного середовища» до виникнення кафедри дизайну архітектурного середовища, долучились запрошені з інших кафедр і установ архітектори: Ю. Джигіль з інституту «Містопроект», М. Яців з кафедри архітектурних конструкцій, програміст В. Анісімов, викладачі І. Пестрій, Р. Кубай, аспіранти останнього року навчання Ю. Богданова і Х. Ковальчук. Такі запрошення, так само як і принципи, за якими підбирали викладачів, що вже викладали для архітекторів-дизайнерів, але в період, коли спеціальність існувала на кафедрі архітектурного проектування, потребують пояснення.

Ю. Джигіля, кандидата архітектури, нашого випускника, автора багатьох будівель у Львові запросили вести заняття з питань типології архітектурних будівель і архітектурного середовища, оскільки я глибоко переконаний, що архітектор-дизайнер – насамперед архітектор і потребує фундаментальної архітектурної освіти. Кандидата архітектури М. Яціва запросили для поглиблення знань майбутніх спеціалістів з питань світла, освітлення, світлового середовища, акустики, конструювання і матеріалознавства. Вважав і вважаю, що архітектор-дизайнер – єдиний спеціаліст, який бачить майбутній об'єкт-будівлю, конструкцію, форму, середовище не тільки як візуалізовану ідею, що формується за законами аранжування, комбінаторики, проектних технологій, але і як рішення, що характеризуються вагою, кольором, мірою, освітленням, мають минуле і майбутнє, тобто розвиваються у часі.

Разом з тим ми з колегами переконані, що необхідно зосередити увагу на тому, щоб студенти досягли якнайбільшої мистецької виразності проектних рішень і вільно володіли різноманітними виражальними засобами.

З іншого боку, на нашу думку, майбутні архітектори-дизайнери повинні навчитися вільно аналізувати завдання, інтерпретувати їх і вміти фантазувати. Для цього архітектор Р. Кубай був покликаний вчити їх не «креслити» чи «малювати проект», а зображати його. А запрошені Ю. Богданова і Х. Ковальчук, наукові зацікавлення яких, окрім історії та теорії архітектури, сягають у сфери суміжних видів мистецтва, повинні були розширити обсяг знань студентів щодо генези естетичних, мистецьких, філософських аспектів архітектури.

Набутий у попередні роки досвід показував, що праця над проектами у галузі дизайну, незалежно від того, чи великий це проект, чи маленький, потребує спеціальних опрацювань у суміжних галузях – знань фактур, складу і властивостей матеріалів конструкцій і оздоб, обов'язково потребував спеціального часу на макетування та додаткових ескізів. Тобто того, без чого можуть обходитися студенти інших спеціальностей. Саме тому дизайн архітектурного середовища – це спеціальна галузь, розвиток якої неможливий без використання сучасних технологій, особливо комп'ютерних, які роблять освітній процес компактним, спадкоємним, заощаджувальним, ефективним. Цією ділянкою на кафедрі займався програміст В. Анісімов, перевага якого над іншими полягала в тому, що він уособлював «нову хвилю» людей з монітором. Тих, хто навчає архітекторів

комп'ютерним програмам на засадах ігрових методів освіти, які першим впроваджував Крістофер Квік – автор багатьох програм для Apple Macintosh наприкінці ХХ ст. Тепер на кафедрі цю діяльність продовжили, захистивши кандидатські дисертації, доценти Б. Гой, С. Іванов-Костецький, Х. Ковальчук, І. Воронкова, викладачі, в минулому аспіранти Д. Ярема, І. Копиляк, Ю. Богданова, І. Гуменник, І. Тимовчак; аспіранти Ю. Філіпчук, О. Красильніков, К. Янчук, Р. Савчак.

Ураховуючи те, що інші педагоги прийшли на кафедру за покликанням (М. Ягольник, Ю. Процюк та ін.), стає зрозумілим, що освітньою доктриною кафедри визначено як персоніфіковане навчання, так і допомога кожному студенту в пошуку свого індивідуального шляху і мети в професії дизайнера. Перша ж проблема, з якою ми зіткнулися від самого початку, полягала у тому, що молоді люди не вміли професійно спілкуватися, тобто не вміли ілюструвати свої думки малюнками і ескізами, оскільки їх привчали і вони звикли спілкуватися тільки на вербальному рівні. Тому ми і почали з вирішення в освіті цієї проблеми, тому що глибоко переконані, що архітектор-дизайнер – насамперед ілюстратор проекту і в яких би формах – абстрактній та умовній – він би не викладав свої думки, він повинен так їх донести до колег, замовника, журі, користувача, щоби ті могли правильно й однозначно їх сприймати, а не перекручувати. Другий аспект, який нам давно не подобався у нашій освіті, було те, що студенти сприймали свою роботу над проектом і сам проект як набір креслень, малюнків – планів, розрізів, фасадів, а не як роботу із середовищем, що має власний сенс, підтекст, алгоритм, які потрібні для прогресу в роботі відшукати.

Тому ми вирішили перед семестровими проектами виконувати із студентами попередні завдання, які б надавали їм можливість, потім, під час проектування, відразу досягти проектного темпу водночас із усвідомленням того, що вони працюють із матеріальними складовими середовища.

Перша така вправа зводиться до того, що в майбутньому середовищі студент вибирає один або декілька об'єктів і опрацьовує їх – обмірює, замальовує, визначає матеріал, аналізує форму. Після двох–трьох тижнів переходимо до роботи над фрагментами середовища. Це серія невеликих завдань. Наприклад, виявити просторові зв'язки в середовищі. Його домінанти, плани, їхні характеристики. Студенти вчать формувати гіпотезу генези досліджуваного середовища: чому, як і хто його формували, вчать аналізувати його елементарні складові та інші.

Тільки після цього, здобувши невеликий досвід роботи із середовищем, студенти розпочинають курсове проектування. Ця робота виглядає як паралельна праця над ескізом, макетом, матеріалом. Такі роботи ведуться одночасно. В макеті перевіряють рішення у просторі та вимірах, а підбір матеріалів сприяє ефективному переходу від художнього образу до реального.

Розпочинаючи кожен нову тему, поряд із роботою над об'єктом (побудовою простору, організацією дії, їх оформленням) вивчають середовище. Від початку в ньому шукають асоціації, які впливають на проектне рішення, асоціації, які мають історію, стилістику, алгоритми, пропорції, колір, матеріал.

Таке проектування потребує від студента постійного індивідуального розвитку і поза стінами Інституту. Ми експериментуємо і під час складання навчальних програм, заохочуємо до футуристичного проектування, до реалізації деяких концептуальних проектів.

Загалом в організаційному і методологічному планах роки освіти необхідно розглядати як комплекс певних умов, вимог і заходів, які завжди існують у навчальних закладах, сформовані на традиціях або створені власні, які слід спадкоємно розвивати, але які, за необхідності, потрібно також модернізувати.

На кафедрі ми нікого не збираємося змушувати вчитися, тобто навчаємо тих, хто справді хоче цього. Завдання викладача – сприяти цьому і допомагати, а не заступати студента у його навчання. Завдання викладача – визначити мету, а завдання студента – знайти рішення. І що більше студент зробить помилок під час свого творчого пошуку, то краще, бо допустить їх значно менше у своєму подальшому професійному житті. Завдання педагогів – спонукати студента вирішувати навчальну проблему так, щоби студент вважав, що сам все опанував і всього досяг. Важливим аспектом освітнього процесу є також атмосфера в середовищі навчального колективу, розуміння, що до певного часу треба захищати студентів від жорстоких реалій ринку праці. Захищати також для того, щоби студенти, на певному етапі, навчилися самостійно думати, вирішувати навчальні питання і

відповідати за них, щоби навчилися не паразитувати (за першої потреби перекладати відповідальність на педагога), а вирішувати все самостійно. В планах кафедри також спробувати допомогти всім студентам після захисту диплома знайти місце праці. Але не відразу. Для деяких спробуємо відкрити майстерні, лабораторії при університеті, під його дахом, для того щоб випускники ще деякий час попрацювали під нашим наглядом. Щоби вони в реаліях ринку не розгубилися в перші найскладніші роки навчання в освіті, зійшовши на примітивний раціоналізм. Навпаки, щоби творчо зміцніли і були готові до професійних колізій. Плануємо готувати спеціалістів у всіх можливих сьгодні напрямках, які представляють і розвивають відповідні спеціалісти, довкола яких можуть утворюватись спеціальні творчі навчальні групи. Творчі групи, у нашому розумінні, відрізняються від типових навчальних не іншими дисциплінами – на кафедрі дизайну архітектурного середовища всі вивчають предмети, що входять у загальну програму, а розвитком і поглибленням знань у тих галузях дизайну, в яких є актуальна потреба нині. Кількісний склад таких груп не має значення – якщо у певний момент в країні більша потреба в спеціалістах, краще обізнаних в ергономіці, ландшафтному дизайні, інтер'єрі та меблях, сценографії й монументальному мистецтві, спеціально розвиватимемо саме ці напрями, як і всі інші, хоча ці напрями можуть цікавити і не всіх студентів. Щоби досягти цієї мети, в години проектування за уніфікованими програмами, вказівками, завданнями на проектування, всі методичні матеріали індивідуалізуються за погодженням як викладачів, так і студентів. Терміни для таких програм планують строком на один семестр. Завідувач кафедри надає викладачеві-експерту повну свободу діяльності в розробленні індивідуальних програм і завдань на проектування, а відстежує і аналізує тільки результат – проекти, встановлює, чи досягнутий кінцевий результат, чи ні.

Отже, імпровізації тут можливі в напрямі тактики ведення навчання, а не в концептуальному плані. Планується утворення на семестр часу навчальних груп зі студентів різних курсів – наприклад, з тих, хто паралельно виконує бакалаврську, дипломну чи магістерську роботу за близькими темами. Групи можуть утворюватись із студентів різних курсів, об'єднаних єдиним напрямом проектування. Це саме стосується і викладачів. Вони також можуть утворювати семестрові колективи, інтегрувати в єдині завдання автономні й роздільні теми, і навпаки. Наприклад, такий експеримент проведено на заняттях проектування зі студентами п'ятого курсу за темою «Інтер'єр громадської будівлі», якою були об'єднані автономні завдання на розроблення інтер'єрів окремих громадських будівель – банків, театрів, супермаркетів, кінотеатрів, музеїв, виставкових споруд, клубів, міських холів, народних домів тощо. Водночас в одній аудиторії, в єдиному колективі студенти однієї навчальної групи виконували 18 різних завдань, метою яких було напрацювати розуміння композиції та виробити вміння конструювати, організувати й оздоблювати інтер'єр громадської будівлі.

Всі ці заходи ми організуємо тільки з однією метою – підготувати наших учнів до жорстких вимог дотримання нормативних рекомендацій і водночас навчити їх вільно фантазувати. Чому треба вчитися творчої фантазії? А тому, що фантазії студентів у перших їхніх проектах – це факт відсутності знань та проектної дисципліни. Що складніше проектне завдання, методика його виконання, що вища культура педагогів і студентів, то більше у проекті обмежень, то краще й ефективніше працює фантазія, і завдання істинної повної освіти архітекторів-дизайнерів полягає у тому, щоби виховати студентів не майстрами-ремісниками, а майстрами-митцями, високоосвіченими професіоналами, які з повагою ставляться до своєї освіти.

Поряд із аудиторними заняттями і працею у майстернях ми вирішили запрошувати студентів на будівельні майданчики своїх об'єктів, у інтер'єри реально створюваних просторів, на монтаж декорацій у театрах, збірно-розбірних конструкцій, оскільки переконані, що навіть тільки присутність наших учнів під час реалізації проектів у натурі виховує у них зацікавленість самими процесами, а також їхньою різноплановістю та складністю.

Таку форму освіти вважаємо однією з головних для отримання нових знань у галузі дизайну. Сьогодні, у 2018 р., кафедра сформована зі спеціалістів, які або колись вчилися в мене: Р. Кубай, Ю. Богданова, Х. Ковальчук, Б. Гой та інші, або з тих, з ким мені довелося в минулому попрацювати: Ю. Джигіль, М. Яців та ін.

Такі «цехові» умови співпраці, коли викладацький колектив об'єднує спільна ідея, спадкоємність естетично-творчих поглядів, на засадах яких ми вибудовуємо траєкторію концепції освіти архітектора-дизайнера, на мій погляд, абсолютно допустимі на початках становлення професії у Львові.

Ми приймаємо на нашу кафедру студентів, які не просто вступають в Інститут архітектури і спеціальність вибрали за чутками, лише написавши заяву. Більшість з тих, хто приходить до нас, свідомі свого вибору і свого часу закінчили художні школи, училища, відвідували факультативи або відзначилися на загальноустановчому першому курсі. Приходять ті, хто прагне не архітектурної освіти взагалі, а вищої освіти архітектора-дизайнера. Хто в майбутньому буде корисним українському суспільству в широкому спектрі цієї професії. Вважатимемо також цінним в освіті архітектора-дизайнера, якщо, здобувши освіту, з нашої кафедри вийдуть також справжні скульптори, конструктори, графіки – правдиві митці, і стануть вони такими тільки завдяки освіті архітектора-дизайнера, а не всупереч їй.

Висновки

З поданого вище матеріалу зрозуміло, що кафедра дизайну архітектурного середовища від моменту заснування упродовж 15 останніх років вирішує важливі освітні завдання. Але є завдання такого порядку, які вирішити кафедра самотійно не може і не зможе без відповідей на такі питання:

- Чи кінцева професія архітектора? Інакше кажучи, чи може вирішувати професійні архітектурні завдання представник будь-якої іншої професії, адже цьому сприяють надзвичайного високого рівня розвитку різноманітні технології, спектр будь-яких конструктивно-будівельних матеріалів, широка палітра художньо-естетичних засобів і заходів, доступних кожному пересічному користувачеві. А що це означає для нас, освітян? А те, що в майбутньому професійна архітектурна освіта може стати непотрібною!
- Чи існує сучасна національна архітектура? І якщо так, то скільки і чого повинно бути в архітектурі, щоб називати її хоча б частини національною? Та чи існує сучасна архітектура, зокрема, «заходу» і «сходу», «півночі» та «півдня»? І якщо так, то де межа поміж ними?

Ці питання не може вирішити ніяка архітектурна школа і ніяка окрема країна. Тут потрібна синкретична, інтегрована думка і діяльність усієї світової архітектурної спільноти.

А почати шлях до вирішення цих питань можна вже цього року у Львові на міжнародній конференції архітектурно-мистецьких шкіл України – Львова, Києва, Дніпра, Чернівців, Луцька, Одеси та ін.; Німеччини – Дрездена, Італії – Палермо, Польщі – Кельце, Канади – Торонто. Під назвою «На шляху до архітектурної освіти і професії майбутнього», прикінцевим узагальненим документом якої могла би стати «Хартія» на зразок Афінської або Мачу Пікчу...

Документом, спрямованим на виявлення нових координат і шляхів до них архітектурної освіти і професії майбутнього.

**ON THE WAY TOWARDS ARCHITECTURAL EDUCATION
AND PROFESSION OF THE FUTURE
15 YEARS' ANNIVERSARY OF THE DEPARTMENT
OF ARCHITECTURAL ENVIRONMENT DESIGN –
IN PLACE OF THE REPORT**

© Proskuryakov V. I., 2018

The article presents the department of architectural environment design phenomenon at Architecture institute of Lviv Polytechnic National University in its conceptual, artistic and time development towards architectural education and profession of the future.

The article highlights the department of architectural environment design phenomenon at Architecture institute in its conceptual, artistic and time development towards architectural education and profession of the future.

The main question in current architecture in Ukraine is whether modern architects will be able to continue performing the function of architecture form creators in the future and if yes, then in what way.

It means that us – those responsible for architects of the future, those who are aware of teachings of “pioneers”, “great masters”, “designers”, “generators of socialist realism ideas” – have been required to take moral responsibility for all Ukrainian environment and architectural one in particular what takes a lot of courage. It would be worth setting such rules of architectural education thanks to which it would be possible to define conceptual basics of the very profession.

Based on this, for 15 years the department leadership has been creating special techniques for teaching and educating architects – designers exclusively. Since the beginning personified studying as well as assisting each student in finding their individual way and goal in the profession have been the educational doctrine of the department. We have also started from teaching future designers to communicate professionally so they could illustrate their opinion with the help of sketches, not verbally in order future clients understood them correctly and unambiguously and did not misinterpret. The tasks of department teachers are to find the goal whilst the tasks of the students are to find solutions and the more mistakes they make during studies the better, since then less of them will be made in a future professional life. However, there are tasks which the department will not be able to solve without answering the following questions.

Is the profession of an architect dead-end? Does modern national architecture exist? How much and what should be in architecture which would allow to call it at least the beginning of the national one? Is there modern architecture of “West” and “East”, “North”, “South”? And if yes, where is the boundary between them?

Key words: phenomenon, activity, conceptual, artistic time development; architectural education and profession of the future.